

Forfatter: Brandes, Georg

Titel: Udrag fra Hovedstrømninger. Emigrantlitteraturen (1872)

Citation: Brandes, Georg: "Samlede Skrifter", i Brandes, Georg: *Samlede Skrifter*, 1899-1910, s. 117. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-brandes04-shoot-idm139992359600976/facsimile.pdf> (tilgået 19. april 2024)

Anvendt udgave: Samlede Skrifter

talte. Alle Mennesker, som har kendt hende personlig, har udtalt, at hendes Skrifter var Intet i Sammenligning med hendes Samtalekunst. En af hendes Kritikere ender en Anmeldelse saaledes: «Naar man hører hende, er det umuligt ikke at bifalde hende; hvis hun havde sagt dette og ikke skrevet det, havde jeg aldrig kunnet kritisere hende» og en stor Dame sagde om hende i Spøg: «Hvis jeg var Dronning, vilde jeg befale Fru de Staël altid at tale til mig.» De utallige mundlige Udsagn, der er opbevarede af hende, giver trods deres døde Sort paa Hvidt en Forestilling om det Oprindelige og Overraskende i hendes Maade at tale paa. En Dag, da hun udlod sig om det Unaturlige i de Ægteskaber, som stiftes af Forældrene, i Modsætning til det ene Rette at lade den unge Pige vælge frit, udbød hun leende: «Jeg vilde *tvinge* min Datter til at gifte sig af Kærlighed.» — En Dag da en af Napoleons tjenstvillige Aander meddelte hende, at Kejseren vilde udbetale hende de to Millioner, hendes Fader havde givet den franske Bank i Forvaring, ifald han var sikker paa, at hun holdt af ham, svarede hun: «Jeg vidste nok, at man behøvede en Livsattest for at hæve sine Penge, men ikke, at der udfordredes en Kærlighedserklæring.»

Men bag denne Aandsnærværelse og denne Evne til med Lethed at forme og udvortesgøre, som en selskabelig Tidsalder udvikler, laa meget af det Inderlige og Sjæfulde, som det 19de Aarhundrede har vurderet. Den beundrede Borgfrue paa Coppet, den fejrede og indtagende Verdensdame, var en Natur. Misforholdet til Moderen havde, som alt berørt, tidlig avlet Tro paa Menneskenaturen og Kærlighed til den i hendes Sind. En Pligt, der ikke vejledte Naturen men bekæmpede den, var hende en Gru. Allerede i sit Skrift om *Lidenskabernes Indflydelse* stiller hun Lidenskaberne i Forhold ikke til Begrebet Pligt men til Begrebet Lykke, og undersøger den højere eller ringere Grad, i hvilken de gør indgreb i vor Lykke. Igennem *Corinna* som Organ siger hun; «Intet er saa let som at paatage sig en højst moralsk Mine, medens man fordømmer alt Ædelt og Stort. Pligtideen . . . kan gøres til et Angrebsvaaben, som de Middelmaadigheder, der er selvtilfredse i deres Middelmaadighed og Indskrænkethed, bruger til at paabyde Begavelsen Taushed og skille sig af med Begejstringen, Geniet, kort sagt alle deres Fjender.»

Den Naturgrund i hende selv, som hun byggede paa, var

en ægte kvindelig. Det Ideal, der foresvævede denne til en vis Grad ærgerrige Kvinde var et rent personligt, rent idyllisk: Lykken i Kærlighed; den er det, som begge hendes store Digtninge *Delphine* og *Corinna* drejer sig om. Usandsynligheden af at finde den i Ægteskabet, som det moderne Samfund har ordnet dette, Umuligheden af at finde den udenfor det, er faste Grundtanker, og den Kamp som hos hende stadig forekommer mellem den huslige Lykke og den ædle Ærgerrighed eller den frie Lidenskab, er egentlig kun Udtrykket for en stadig Klage: hverken Genialitet eller Lidenskab lader sig forene med den huslige Lykke, som er hendes Hjertes evige Attraa. Ærens Vej søges i hendes Bøger kun af Kvinden, naar hun er bleven skuffet i alle sine bedste Forhaabninger. For Fru de Staël er Hjertet Alt; selv Berømmelsen var hende kun et Middel til at erobre Hjerter. Corinna siger: «Naar jeg attraaede Hæder, haabede jeg altid, at den vilde bringe Folk til at holde af mig», og hun selv udbryder: «Lad os ikke unde vore uretfærdige Fjender og vore utaknemmelige Venner den Triumf at have nedslaaet vore Evner. De indskrænker Den til at søge Ry, der saa gjerne havde nøjedes med Følelserne.»

Det er dette Hjertelige, man kunde sige Moderlige i hendes Aandsretning, der giver Tidsalderens almindelige Tungsind, som ogsaa genfindes hos hende, et særegent Præg. Det er ikke blot det Almenmenneskelige, det, som beror paa, at to Mennesker, der elsker hinanden, altid med fuld Vished kan sige til hinanden: Enten vil jeg opleve den Dag, da Du ligger Lig eller Du den Dag, da jeg ligger Lig. Det er endnu mindre den samme egenkærlige Sørgmodighed, der kommer igen hos saa mange af Tidens mandlige Skribenter. Det er en Nedslaaethed, som har sin Grund i Revolutionstidens Lighedsforestillinger og Frihedsforsætter; det er den reformatoriske Begejstrings Vemod.

Hun var fra sin Ungdom af en saa sværmerisk Tilhængerinde af Lighed, at hun ogsaa i Henseende til Evner ansaa Menneskene for i Grunden lige og kun antog en yderst ringe Forskel mellem det geniale og det almindelige Menneske. Hun havde fra den Tid, da hun sad paa sin Faders Knæ, næret den fasteste Tro paa Frihedens Magt til at lykkeligøre Menneskene og fremkalde det Bedste hos dem, og hun fastholdt denne Tro, selv da hun under Septemberdagene maatte fly for det Rædselsherredømme, hvortil Ligheden havde forvandlet sig, og da hun under